

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 134
סיון תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

(בלשון המעטה). בצורה כזו הם באים מראש על דעת שיהיו דברים לתקן, הבודק של המוקד מנוסה בהסברת הדברים באופן שלא תהיה מענה למה עד עכשיו לא עשו טוב, אלא במבט לעתיד כיצד עושים עכשיו שיהיה טוב, לחזק ידים רפות, ולאמץ אחראים שמתקשים להשקיע. הדברים מתקבלים בהבנה וביחס טוב, ובהרבה מקומות מתקנים את הדברים תוך זמן קצר.

אין לנו הסבר הגיוני לשינוי העצום שחל בשנתיים האחרונות, שגם ישובים שאין בהם הרבה דתיים, מעונינים לשפר ולתקן, לבדוק וללמוד, כיצד לעשות שיהיה כשר באמת.

לדברים אלו יש הסבר רוחני, על פי דברי הגאון רבי ישראל שלנט זצוק"ל, שכאשר בן תורה מתחזק, הוא משפיע על כל העולם כולו, ואפילו בלי שהדברים יגיעו לאוזנם, נכנס בהם רגש התחזקות באותו נושא. וכיון שאצלנו יש חיזוק גדול בהקפדה על עירובים מהודרים ברמה המתאימה לנו, ממילא גם לעם שבשדות יש רגש התחזקות בנושא כשרות העירוב, והם מעונינים לשמוע ללמוד ולעשות, שיהיה להם עירוב כשר.

כמובן שאיננו מצפים מהם שיגיעו לרמת הכשרות של עירובים שכונתיים, כי בישובים יש דברים שקשה להקפיד עליהם, כגון מה שהובא בגליון הקודם, בענין חוטים המתנדנדים ברוח, שבעירובים הכלליים אין מנוס מהדבר הזה, ומוכרחים לסמוך על השיטות המקילות (שיטת המחצית השקל), וכן בענין העמודים העקומים, שבשטחים פתוחים מתעקמים הרבה עמודים, ואינם יכולים ליישר כל עמוד שמתעקם. אלא שבדברים אלו כיון שיש פוסקים שהובאו להלכה שהקלו בזה, לכן מניחים להם להקל בדין זה, כדי שיוכלו להשקיע את המאמץ בדברים המעכבים. למרות שבשכילנו זה לא מספיק שיש תירוץ שהם מוכרחים להקל, וגם כשהעירוב בדרגת כשר בדיעבד – בן תורה צריך עירוב שעונה לפחות על ההכרעות של המש"ב והחזו"א ופוסקי זמננו [ואפילו בו עדיין יש דברים שצריכים להקל]. וגם לילדים שלנו לא ניתן שיטלטלו בעירוב שהוא ספק כשר לפי המש"ב, ופסול לדעת החזו"א [בדין חוט מתנדנד, כמ"ש בגליון הקודם].

חלקם של השואלים בהגדלת ההתעוררות ברחבי הארץ

אמנם יש לציין שבחלק גדול מהישובים, מה שסייע להביא את ההתעוררות לידי מעשה, היו אברכים שראו בגליונות את המצב השורר בעירובים הכלליים, ומיוזמתם עוררו את האחראים על הצורך לבדוק וללמוד את ההלכות, ולא סתם לקשור חוטים, והם הפנו את האחראים לבקש מהמוקד שיבדקו את העירוב. ולכן רב חלקם של האנשים שפונים בצורה יפה לאחראים ולרבנים, ובפרט כאשר מבררים בצורה מאשרת, ששואלים האם העירוב כשר גם לשישה שצריך עמודים ישרים, והאם אין קרפיות, חילונים, חוטים רופפים, במקומות שעשו לחיים לעמודי חשמל האם הם טובים, ועוד. כי ע"י שמדברים איתם על הלכות העירובים הנוהגים בזמננו, בזה מוסיפים תועלת רבה מאוד, שההשלכות באות לאחר זמן.

הבודק הודיע שמתפטר, ואז נתנו לו תקציב לתקן

בשבוע שעבר פנה למוקד אדם תימני מדרום הארץ, ואמר שהוא בודק של עירובים בעשרה ישובים בנגב, וכעת הוא רוצה לתקן אותם כהלכה, ומבקש שנבוא לבדוק איתו ישוב אחרי ישוב, על מנת שידע מה צריך לתקן בהם. הצענו לו שנבוא ונבדוק כמה ישובים ביום אחד, אבל הוא אמר שזה לא טוב, מפני שהוא מבין שאחרי הבדיקה יהיה לו הרבה דברים לתקן, ואם נעסוק יחד בכמה ישובים, הוא לא יוכל לעמוד במשימות הרבות, ואף אחד לא יהיה מסודר, לכן עדיף שנעשה אחד אחד.

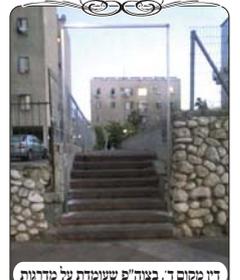
הבודק של המוקד שמח בגישה שלו, שמראה על הרצינות לבצע כהלכה. ואז האחראי סיפר את התשלולות הענינים בתפקידו. האחראי פתח וסיפר את סיפורו. למעשה הוא בודק את הישובים כבר חמש שנים, בתחילה כשלקח את התפקיד הוא חשב שצריך רק לקשור חוטים, שזה דבר פשוט. אבל היה רב אחד במועצה האזורית שלימד אותו קצת הלכות, עד שהוא קלט שלא מספיק שיש חוטים אלא יש עוד הרבה מעבר לזה. לאחרונה הרב נפטר, והוא התעורר לחשוב שבעצם הוא מכשיל ח"ו אלפי אנשים, שסומכים עליו שיש עירוב, ובפועל העירוב אינו עירוב. היו דברים שהוא רצה לתקן, עמודים עמוקים מאוד שהוא ידע שהם לא כשרים, אבל המועצה לא אישרה תקציב לכך. עד שהוא החליט שאין ברירה, ועדיף לו להתפטר מתפקידו, בשביל שלא ייכשלו על ידו. הוא שלח מכתבים לכל הרבנים

ממשיכים בהתקנת עירובים שכונתיים

בס"ד ממשיכים בעשיית העירובים שכונתיים מהודרים ברחבי הארץ. מקומות רבים מכל החוגים, מבקשים את העובדים של מוקד העירוב, שיתקינו להם את העירוב בצורה המקצועית, גם מבחינת איכות החומר והעבודה, וגם מבחינת הכשרות והבקיאות בהלכה ובפרקטיקה.

בשבוע שעבר התקשרו למוקד מקהילה של חסידי גור באשדוד, שהיו צריכים להתקין צורת הפתח ולחיים בשלושה מקומות, כדי להשלים את העירוב השכונתי של הקהילה, והמוקד הגיע תוך כמה ימים לבצע את ההתקנה.

כשהגיעו לבצע את ההתקנה, המתנו להם האחראי של עירוב הקהילה, עם עוד שני אברכים ת"ח, שביקשו לראות וללמוד מעבודת מוקד העירוב, את ההלכות המעשיות. המקום הראשון היה בעשיית צוה"פ על שביל עם מדרגות, באופן שהמדרגות הם בתוך העירוב (התמונה מבחוץ).

דין מקום ד, בצה"פ שעומדת על מדרגות

האחראי מטעם המוקד סימן את המקום הרצוי מבחינה הלכתית [שהיה מקום ד' טפחים לפני המדרגות], וגם מבחינה מקצועית [שיש גובה בקירות לחבר אליהן], וגם מבחינה אסטטית [שגובה הפתח משתלב עם הגדרות ואינו בולט הרבה לגובה]. ואז האברכים התחילו להתדיין עם המומחה מטעם המוקד, על המקומות האפשריים ע"פ הלכה, האם אפשר להעמיד גם בקצה המדרגות, ומדוע אי אפשר להעמידם

מאחורי הקירות [נראה מבחוץ], איך מחשבים את מקום ד' טפחים במדרגות, מתי אפשר לצרף שתי מדרגות למקום ד', ומתי צריך ג' מדרגות, ומה ההבדל שהם קראו בגליונות שיש בענין זה בין לחי לעמוד ברזל. והמומחה הסכיב להם שבלחי שגבהו רק מטר, המדרגה העליונה ממוטת ממנו שיעור י' טפחים, כיון שצריך שיהיה בלחי שיעור י' טפחים גם ביחס לקרקע שלפניו באורך ד' טפחים, וכיון שהמדרגה העליונה נמצאת בתוך ד' טפחים, צריך למדוד את שיעור הגובה ממונה, ולחי שנמצא במדרגה התחתונה, לפעמים אינו גבוה י' טפחים מהמדרגה העליונה שנמצאת בתוך ד' טפחים ממנו. לעומת זאת בעמוד ברזל אין את החסרון הזה, משום שהוא גבוה הרבה, ותמיד יש בו יותר מ"י טפחים ממועל למדרגה העליונה הסמוכה. האברכים הוסיפו לשאול, מהו המקור לדין מחציה לד' טפחים, והמומחה השיב מהדין של חריץ שאין בו רוחב ד' טפחים [ע"ש בבבאור של מרן הגר"ח הלוי ושל החזו"א שנחלקו בגדר הדין], והם שאלו מדין של מבוי נמוך מעשרה טפחים, שהוא נותר בצורת הפתח, אם בסמוך לפתח הקרקע מעמיקה ויש חלל י' טפחים. ועיין בזה במש"ב (סי' שכ"ג ס"ק צ"ג), ואכמ"ל.

בסיום העבודות הם הודו לאנשי המוקד שההתקנה מקצועית וחזקה, יותר ממה שעשו להם עובדים אחרים בשאר חלקי העירוב, ובנוסף גם על החלק ההלכתי, שבמקום שהם ילמדו את העובד מה צריך לעשות, וישגיחו שיעשה כמו שאמרו לו, כאן הם למדו מהעוסקים הלכות שהם לא ידעו.

שינוי עצום בגישה הכללית שמעונינים לבדוק ולתקן

במחלקת בדיקת עירובי הישובים, ותיקון עירובי הישובים של מוקד העירוב מציינים שיש התקדמות עצומה מאוד, גם בגילוי הנכונות לבדוק בדיקה מקיפה ויסודית, לברר שאין בעירוב דבר שנעשה בטעות, וגם בביצוע התיקונים למעשה. עד לא מזמן, כשהיו פונים לאחראי בישוב ומציעים לו שיבוא לבדוק את העירוב שלו, הוא היה דוחה את הדברים על הסף, ואומר שהעירוב שלו הוא טוב ואין צורך שיבוא לבדוק. והיו צריכים לשכנע ע"י מישור שמקורב אליו, או מישור נחמד מהישוב, ולומר שהבדיקה נעשית רק בשביל הצעות שיפור, ולא שח"ו חוששים שהעירוב פסול. ולאחר שהסכים לקבל הצעות, היו הולכים בידד עם הבודק השבועי לאורך העירוב, ומגלים את הדברים הפסולים המזעזעים, ועוזרים לו להבין מעצמו את חומרת הדברים, בלי ח"ו לרפות את ידיו באי נעימות. ועדיין היה ספק אם היו מתקנים, וע"י מי מתקנים.

בזמן האחרון קל יותר לרבנים ולבודקים להציע את בדיקת העירוב, וגם לא צריך לתרץ כ"כ הרבה תירוצים, אלא הם מעצמם אומרים שטוב שיבוא לבדוק, כי אולי יש דברים שלא שמו לב, או שמציינים שהבודק לא יודע הרבה בעירובים

תאורה גבוהים שעברו לאורך הכביש. הבודק של המוקד ראה את הדבר והתפלא מאוד, הרי בעמוד עקום עדיין יש מי שמכשיר, אבל החוט מן הצד של העמודים הם פסולים ממש. וא"כ השינוי הזה פסל עוד יותר ממה שהיה קודם.

אמנם האחראי גם ידע שצריך שהחוט יהיה מעל העמוד ולא מן הצד, אבל חשב שכיון שהעמוד הולך ונהיה צר, ניתן להחשיב שהחוט יושב מכוון מעל החלק התחתון המתרחב. אבל הבודק אמר לו שלא יסמך ע"ז כלל. כי אמנם בשו"ת אבני

חוט שתפס מן הצד, והעמוד מתרחב התחתון

נזר סבר שזה נחשב על גביו, אבל החזו"א (סי' ע"א ס"ק י"ב) כתב שבמקרה כזה לא נחשב מעל גביו, אלא רק באופן שיש חקיקה בעמוד, כמו בעמודי התאורה החדשים שמורכבים משני צינורות ויש בליטה ניכרת, או ניתן להחשיב את החוט מעל גבי העמוד. ועוד יש להוסיף, שגם לשיטת האבני נזר לא ניתן לסמוך על דבר כזה לעירוב, כיון שמצוי בעומדים שיש נטיה קלה לאחד הצדדים, ואז אותו צד שהעמוד נוטה אליו, נעשה ישר, והיינו שהעמוד לא מתרחב באותו צד, וא"כ החוט שקשור מן הצד אין מתחתיו עמוד כלל. ומתוך

כמה עמודים, מסתמא יהיה אחד עקום, שיפסול את העירוב. לכן הבודק הורה לו להחזיר את העמודים הישנים, והציע לו שיוכל להצמידם לעמודי התאורה, ויעביר את החוט לעמודי העירוב, ואז החוט יהיה מעל גבי העמוד הישן ללא ספק. [ולמרות שהעמודים המוצמדים יהיו מעט עקומים, כפי הנטיה של עמודי התאורה, יש להקל בעקמימות הקטנה זו, במקרה כזה שיהיה קשה לתקצב עמודים חדשים לכלל אורך הכביש].

בדוגמא זו רואים את החשיבות להתיעץ עם מי שבקי בעירובין בצורה פרקטית והלכתית, כיון שלולי זה יתכן שהשינוי שיעשה, יפסול עוד יותר ממה שהיה קודם.

חוט נתפס מהצד של עמוד תאורה והוא כשר לצוה"פ

באחד הישובים שנבדקו לאחרונה, היה דין הקשור למה שנתבאר כאן, באחד המקומות האחראי קשר את החוט מעמוד של עירוב אחד לעמוד השני, אבל באמצע החוט נתקע בעמוד תאורה, שהוא הסיט את החוט לצד. בדרך כלל במקרה כזה הצורת הפתח נפסלת, מפני שהחוט צריך לעבור בקו ישר, וצריך להוריד את החוט ולהעבירו מלפני עמוד התאורה, שלא יתקע בו. אבל במקרה זה כיון שהחלק התחתון של העמוד רחב יותר, אפשר שהוא ישמש כעמוד נוסף. אלא שצריך לכוון שהוא ישמש לצורת הפתח (כמו"ש החזו"א לגבי עמודי הטלגרף).

הבודק של המוקד שראה את הדבר ועלה במוחו הפתרון, לא ידע אם האחראי בישוב חשב על כך או לא, ונראה מן הסתם שלא חשב על כך, כי אז היה קושר את החוט לעמוד התאורה, וחוט אחר ממנו והלאה. משא"כ לפי ראות העין זה אותו חוט ארוך, שרק נתקע בלי כוונה. ולכן הבודק של המוקד אמר שהוא מתכוין להחשיב אותו לצורת הפתח, על מנת להכשיר את העירוב של אותו ישוב. [אמנם בפועל הוא היה פסול שוב בהמשך, ומ"מ אם יתקנו את המקום השני, לא תהיה בעיה מצד החוט הזה].

עשיית לחיים מרשת או פח שמקיף את העמוד

האחראי שאל האם יוכל להעמיד רשתות של גדרות מסביב לעמודים, שהם ייחשבו לחיים לשני הצדדים. אבל התשובה היא שיש בזה שתי בעיות. דבר ראשון לכתחילה יש להיזהר שלא יהיה פתחי שימאי, באופן שאין כן דרך עשיית הפתחים (לשון המשנ"ב בשעה"צ סי' שס"ג ס"ק ט"ז), ואין דרך לעשות משקוף של פתח עם חורים כמו רשת. ודבר שני שמצוי שהרשת תהיה צמודה לעמוד [בפינה שבה יוצא החוט], ויתכן מצב שהלחי אינו מתחת החוט. [וכידוע יש להרחיק את הלחיים מהעמודים כמה ס"מ, מסיבה זו].

רשת מסביב לעמוד המשמשת לחיים

האחראי אמר שאם משום כך, יש לו רעיון אחר, שיקף חתיכת פח איסוריט, ויקיף בו את העמוד [כעין צורת חבית], ויחבר אותו לעמוד עם בורג מאחורה. ובוה אמר לו הבודק, שהנסיון מעיד שבעירוב עירוני או בישוב, שבכל אופן יש להימנע מלחיים, כיון שזה דורש בדיקה ותחזוקה גבוהה יותר. כשיש רק עמודים וחוט על גביהם מספיק שבדוק את החוט שהוא קיים, והוא מתוח, וממילא יודע שגם העמוד קיים. משא"כ בלחיים, לא מספיק לראות את החוט, כי אין מזה שום הוכחה לגבי הלחי, וא"כ בכל חוט, נוסף לו שצריך להסתכל ולבדוק עוד שני לחיים. וכיון שהעירובים מסוג זה נבדקים תוך כדי נהיגה ונסיעה, כל תוספת כזו מוסיפה קושי, וגורמת שידלגו אותם בשעת הבדיקה. ויתכן שלא ישימו לב כשהחסר אחד הלחיים, והעירוב יהיה פסול ח"ו.

באותו יום שימו את בדיקת כל הישוב, והיו עוד בדלים, אך הגליון קצר מלהכיל. והאחראי נפרד מהבודק, ואמר לו שיפגש שוב כשיסיים לתקנם.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
 קו מידע הלכת ומידע אקטואלי על נבולות העירוב השכונתיים
 ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

המקומיים שידעו שאין להם עירוב. והוא הגיש התפטרות. ואז הדבר עורר מהומה, וביקשו ממנו שיחזור, והבטיחו שינתנו לו תקציב לתקן. כעת אין לו רב שילמד אותו, והוא רוצה שהמוקד ישלח מישהו ללמד אותו כיצד לתקן כהלכה.

הבודק של המוקד יצא לדרך, עבר איתו על הישוב הראשון שבחר האחראי, שבו הוא התחיל בתיקונים, למד איתו את ההלכות בקיומן בשטח, ועץ לו בכל דבר מה לשנות ואיך לשנות, ובסוף הסיבוב ראה את מסירותו כמה שכבר תיקן, ושיבח ואמר לו שיש לו זכות גדולה, כי הוא עושה מהפך עצום שאדם אחר לא היה עושה אותו. והיה רצון שיוכה לזכות את הרבים בעירובים כשרים, בלי שום מכשול.

האם יש שיעור לעקמימות של העמוד בעירובי הישובים

במהלך הבדיקה ביקש האחראי ללמוד את ההלכות. ולכן בכל מקום שהיתה בעיה, הסביר הבודק של המוקד את סיבת הדין, ואת רמת חומרת הדין להלכה. לדוגמא האחראי הקפיד מאוד שלא יהיו עמודים עקומים, שכידוע יש בהם בעיה הלכתית. באחד מהמקומות הראשונים הוא הראה לבודק של המוקד עמוד רגיל של עירוב (שגבהו כחמש מטרים) והוא עקום ונוטה מעט, ושאל אותו האם כל עקמימות פוסלת, או שיש איזה דרגה של עקמימות שהיא כשרה.

והנה בעירובים טובים מקפידים על כל עקמימות קטנה, משום שמבואר בחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שהענין הוא שהחוט יהיה מכוון כנגד החלק התחתון של העמוד,

בניית העמודים העקומים הנעשים בישובים

דכיון שעיקר העמוד הוא הי' טפחים התחתונים [ככל דיני מוציאה, וכמבואר בשו"ע (סי' שס"ב ס"א) שגם עמוד של י' טפחים כשר ע"י דין גוד אסיק], א"כ בכלל הדין שהחוט יהיה מעל גבי העמוד, צריך שיהיה מכוון מעל החלק התחתון, וכיון שהעמודים הסטנדרטים בימינו הם 9 ס"מ (3 צול), א"כ כל נטיה קטנה היא משמעותית מאוד בעמוד גבוה, (ובנטיה של 1 ס"מ למטר, נטיה 5 ס"מ, והחוט כבר אינו מעל החלק התחתון). אבל בעירובים עירוניים לא יכולים להקפיד בזה, ולמרות שבשעת ההתקנה צריך להקפיד להעמיד

ישר ממש, מ"מ במשך הזמן העמודים מתעקמים מחמת כמה סיבות (פגיעות רכב, רכות האדמה בזמן הגשמים), והשאלה ששאל האחראי היא אם יש שיעור מסוים. ובאמת האחרונים כמעט לא דברו בענין זה, בחכמת שלמה (להגר"ש קלוגר) על גליון השו"ע (סי' שס"ב ס"א) כתב לפסול עמוד עקום ולא כתב שיעור בדבר. והחזו"א בתחילה שסבר להכשיר דיבר גם בעמוד עקום מאוד עד שיעור תל המתלקט, ואח"כ שנטה לאסור כתב את השיעור הנ"ל שהחוט אינו כנגד החלק התחתון. אמנם אומרים בשם הגר"ש אויערבך זצ"ל להתיר עד עקמימות של ג' טפחים שראש העמוד נוטה מכנגד תחתית העמוד בקרקע. אבל שאר הרבנים תמחו ע"ז שדין לבוד אינו שייך בענין זה. והאחראי הנ"ל שישמע את הדברים הוסיף ואמר שגם שיעור זה מאוד קטן, ולמרות שנראה שהעמוד נוטה מעט, אם נמדוד אותו נראה שזה יותר מג' טפחים, כי גם נטיה קטנה היא גדולה כשמדובר בעמוד גבוה, וא"כ הוא הבין שצריך להחליף את העמוד.

חוט שיווירד בשיפוע מעמוד העירוב לגדר

הבודק ידע שלא לדרוש מהאחראי להקפיד על זה בעירובי הישובים, כדי שיקפיד על בדלים יותר מעכבים, אבל לא רצה להקל לו בחינם. אדרבה, אם הוא רוצה להקפיד על עמודים ישרים, נברך אותו שיצליח. אלא שאז הוא הבחין שכבר בעמוד הזה יש בעיה אחרת, שהחוט שיוצא מהעמוד ממשך אל הגדר הסמוכה, וקשור מעל אחד מעמודי הגדר, ובתוך כשלוש מטרים, הוא יורד מגובה המש מטרים, לגובה מטר וחצי.

והנה יש מקרים שהאחראי של העירוב קשר את החוט סתם מסביב לעמוד של הגדר, וזה ודאי פסול מדין צורת הפתח מן הצד. אבל האחראי הזה ידע את ההלכה שחייבים שהחוט יהיה מעל גבי העמוד, ועשה טריק כלשהו שהחוט יעמוד מעל העמוד של הגדר, ולא מן הצד, [למרות שאין זו בראש עמוד של גדר]. ובכל זאת הסביר לו הבודק שיש כאן בעיה, משום שהחוט נמצא בשיפוע גדול מאוד. והנה בדין חוט משופע, כתב המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס') בשם הפמ"ג שכשר, ובשער היצו"ן (ס"ק מ"ו) ציין שבבחינושי רבי עקיבא איגר מסתפק אם מותר בשיפוע גדול. ולא התבאר מהו שיעור השיפוע המסופק, ובאיה שיפוע גם הפמ"ג יאסור. המקילים מביאים בשם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שהכשיר עד שיפוע של 45 מעלות, וזה הרבה מאוד. יש מרבני זמננו שאומרים עד שיפוע תל המתלקט שהוא 22-24 מעלות, ויש שמחמירים משיעור שעולה 1 מטר מתוך 20 מטר. במקרה הנ"ל החוט היה משופע יותר מ-45 מעלות, ולכן אין להכשירו. אלא צריך לעשות עמוד חדש צמוד לגדר, [ואז אמר האחראי שיעשה עמוד חדש ליד הגדר, ויתפטר גם מהבעיה של העמוד העקום, ע"י שידלג לו].

האם חוט שקשור מסביב לעמוד מתרחב, נחשב מן הצד

בהמשך הבדיקה היה עוד נושא שהיו עמודים עקומים, שכאמר הוא ידע שצריך להקפיד שיהיו ישרים, ולכן הוא שינה את חוטי העירוב, וקשר אותם מסביב לעמודי

